

המכירות הישראליות לרשות הפלסטינית

- המכירות הישירות של חברות מענפי התעשייה, החשמל והמים, החקלאות, התחבורה והבנקאות והפיננסים לפלסטינים בשנת 2008 הניבו ערך מוסף ישיר של כ 1.5 מיליארדי ש"ח - כ 0.15 אחוזים מהתוצר המקומי הישראלי.
- המכירות הישירות של חברות תעשייה ישראליות למשק הפלסטיני הניבו בשנת 2008, ערך מוסף של 540 מיליוני ש"ח - כ 0.6 אחוז מסך הערך המוסף של הענף - ופחות משלושת אלפים משרות.
- חלק ניכר מהמכירות לרשות היה סחר מעבר של מוצרים מיובאים : כ- 58 אחוזים מהמכירות של המשק הישראלי לפלסטיני ב-2008 בוצעו על ידי חברות מסחריות, מהן כ 20 אחוזים היו מכירות דלקים.
- המכירות לרשות הפלסטינית היוו פחות משני אחוזים מהפדיון הענפי של כל אחד מענפי המשק. יוצא מכלל זה ענף החשמל והמים, שמכירותיו לרשות הפלסטינית הגיעו לכ-5 אחוזים מפדיונו.

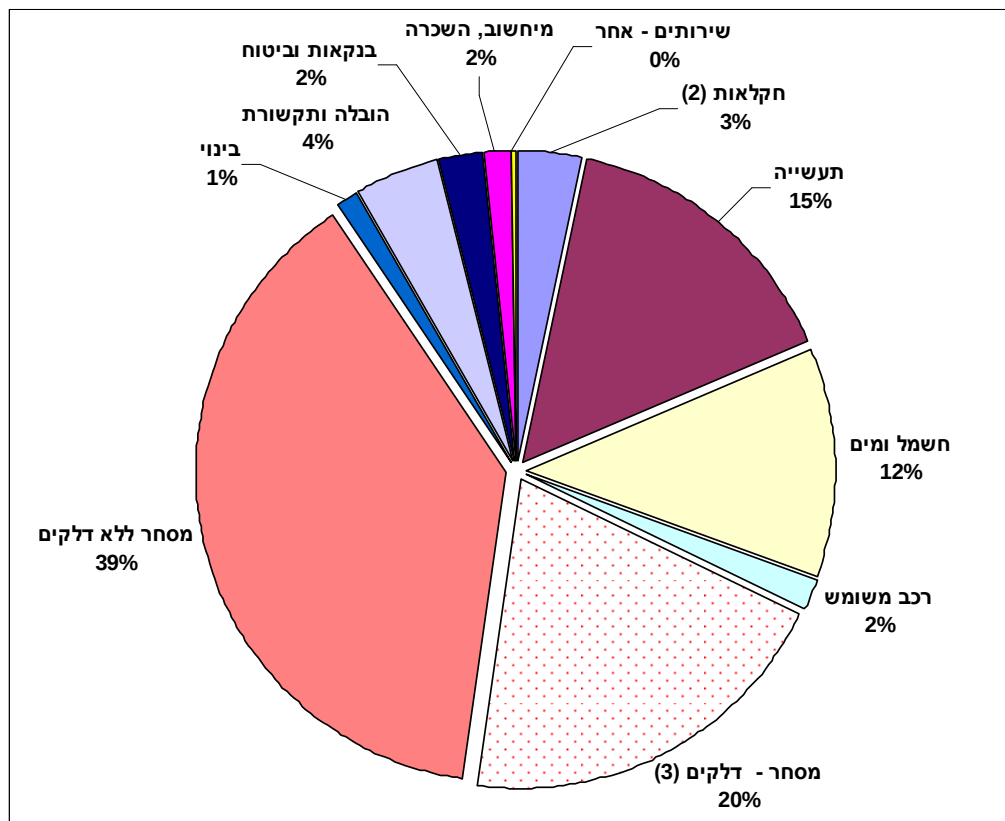
היקף המכירות הישראליות¹ למשק הפלסטיני אשר דווחו למע"מ עמדו בשנת 2008 על כ- 3.2 מיליארדי דולרים (כ-12 מיליארדי ש"ח). המכירות למשק הפלסטיני היו שניות בהיקפן רק ליצוא (ללא יהלומים) לארצות הברית (כ-11.5 מיליארדי דולרים), וגדולות מהיצוא (ללא יהלומים) ליעדי יצוא חשובים אחרים כהולנד וגרמניה (כ-2 מיליארד דולרים לכל אחת). נוצר אפוא הרושם כי חשיבותן של מכירות אלו למשק הישראלי רבה; ואולם ניתוח הפירוט הענפי של המכירות המדווחות מלמד שחשיבותן אינה רבה, משום שחלק ניכר מהן הוא סחר מעבר של מוצרים המיובאים לישראל, או מכירה של מוצרים שערכם המוסף למשק הישראלי נמוך. הערכת חשיבותן של המכירות הנדונות למשק הישראלי יש בה כדי לסייע בהבנת ההשלכות הכלכליות של תהליכים מדיניים וכלכליים המשפיעים על היקף מכירות אלו: המכירות לרשות התרחבו קמעה, והן צפויות להוסיף ולהתרחב בעקבות הסרת האיסור על יצוא לרצועת עזה ביולי 2010, ובעקבות צמיחת המשק הפלסטיני, שעמדה בשנת 2009 על 6.8 אחוזים (במחירים קבועים). ובפרט: פיתוח התעשייה הפלסטינית עשוי להגדיל את הביקוש הפלסטיני למוצרי ביניים, למכונות, ולשירותים, שיירכשו מישראל. היקף המכירות הישראליות לרשות עלול להצטמצם במקרה שהחרם שלה על מוצרי התעשייה הישראלית ביהודה ושומרון יורחב - גם אם באופן עקיף או לא-רשמי - לכלל המוצרים הישראליים, אם מעטפת המכס המשותפת לישראל והפלסטינים תפורק, וכן במקרה שהפלסטינים יצמצמו את השימוש במטבע השקל בעקבות הנפקת מטבע פלסטיני.

נתוני המכירות למשק הפלסטיני מבוססים בעיקרם על נתוני מע"מ, המסווגים על פי הענף הכלכלי של החברה המוכרת - שלא כנתוני יצוא הסחורות למדינות העולם, המבוססים על דיווחי המכס, אשר מסווגים על פי הסחורות הנמכרות. נתונים אלו אינם כוללים מכירות שלא דווחו למע"מ בחשבוניות המיועדות לדיווח על סחר ישראלי-פלסטיני, ביניהן מכירות ישירות של מוצרים למשקי בית פלסטיניים ומכירות שלא דווחו למע"מ כלל. בדומה לכך, מהימנות נתוני

¹ המכירות לרשות הפלסטינית אינן מופיעות בנתוני סחר הסחורות של ישראל, משום שהמשקים הישראלי והפלסטיני פועלים במעטפת מכס אחת, עם זאת הנתונים באים לידי ביטוי במאזן התשלומים של המשק.

המכירות של מוצרי חקלאות מוגבלת, משום שמוצרים אלו אינם חייבים במע"מ, והדיווחים עליהם מגיעים ממקורות אחרים. כנגד זאת, מכירות אלו מנופחות במקצת בסעיפים מסוימים, משום שהן כוללות מוצרים כדלקים, שנמכרו לרשות הפלסטינית, אך חלקם הוברחו בחזרה לישראל בשל פערי מיסוי. ניתוח זה של חשיבות המכירות לפלסטינים בעבור המשק הישראלי בוחן את נתוני 2008, ולא נתונים עדכניים יותר, כדי לצמצם הטיות הנובעות מהשפעות המשבר העולמי.

איור 1: המכירות המדווחות לרשות הפלסטינית על פי ענף כלכלי¹ (2008)

מקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה; נתוני דלק: דו"חות חברות פז אנרגיה ודור אלון.

הערות

- (1) הסיווג הענפי הנו על פי השייך של החברה המוכרת ולא על פי הסיווג הענפי של הסחורה הנמכרת.
- (2) מהימנות נמוכה משום שמכירות חקלאיות אינן חייבות במע"מ, הבסיס לחישוב של המכירות והפדיון בשאר הענפים
- (3) סך יבוא הדלק לרשות הפלסטינית על פי דו"חות שנתיים של חברות אנרגיה.

ניתוח נתוני המכירות לכלכלה הפלסטינית בשנת 2008 על פי הסיווג של החברות המייצאות מעלה כי רוב מוחלט (כ-58 אחוזים) של המכירות המדווחות בוצעו על ידי חברות השייכות לענף המסחר, שייצאו בהיקף של כ-7 מיליארדי ש"ח (לוח 1), ומתוכן כ-2.4 מיליארדי ש"ח (כ-20 אחוזים מסך המכירות לרשות) נתקבלו ממכירות של דלקים². המכירות של חברות מסחריות למעט מכירות דלקים עמדו על כ-4.6 מיליארדי ש"ח (כ-38 אחוזים מסך המכירות לרשות). מפני אופיים של נתוני המכירות לרשות לא ניתן להבחין בין מכירות של מוצרים ישראליים על ידי חברות מסחריות ובין סחר מעבר, כלומר מכירה של מוצרים מיובאים מחו"ל

² נתוני מכירות מדוחות "פז אנרגיה" ו"דור אלון". הרשות הפלסטינית חתמה על הסכמים עם חברות אלו, שעל פי הם כל רכישות הנפט הפלסטיניות מישראל ייעשו דרכן.

לפלסטינים, אולם ניתן להעריך כי חלק ניכר ממכירות אלו הוא סחר מעבר, שתרומתו לתוצר הישראלי מוגבלת.

המכירות הישירות של ענפי התעשייה והחשמל והמים, שתרומתן לתוצר גבוהה מזו של המסחר, הסתכמו בכ-1.8 ו-1.4 מיליארדי ש"ח, שהיוו 15 ו-12 אחוזים מהמכירות המדווחות לרשות הפלסטינית, בהתאמה. היקף המכירות המדווחות של ענפי התחבורה והתקשורת ושל ענף החקלאות קטן - כ-3-4 אחוזים מסך המכירות לרשות הפלסטינית. עם זאת סביר כי נתוני המכירות של ענפים אלו מוטים כלפי מטה - משום שחלק מהסחורות נמכרות על ידי חברות מסחריות שאינן מסווגות בענפים הנ"ל, ומשום שסחורות ושירותים נוספים, כגון שירותי סלולר, נמכרים ישירות לפרטים פלסטיניים ואינם מדווחים למע"מ כעסקאות עם הרשות.

התלות המוגבלת של המשק הישראלי במכירות לרשות הפלסטינית באה לידי ביטוי בשיעורן הקטן של מכירות אלו בסך הפדיון של המשק הישראלי, 0.9 אחוז, ובפדיון של ענפי החקלאות, המסחר והביטוח והבנקאות - פחות משני אחוזים. המכירות המדווחות של חברות תעשייתיות למשק הפלסטיני היוו כמחצית האחוז מפדיונו של ענף התעשייה (לוח 1, טור IV). אלו היו מרוכזות בענפי תעשייה מסורתיים, כמזון, משקאות, מוצרי עץ, נייר ומתכת, ועמדו על כאחוז עד 2.5 אחוזים מסך הפדיון של ענפים אלו. יוצא הדופן העיקרי הוא ענף החשמל והמים, שכ-5 אחוזים מפדיונו נבעו ממכירות לפלסטינים, אולם דומה כי לעיתים מכירות אלו מכבידות על התפוקה המוגבלת של ענף זה.

הערך המוסף הישיר שהמכירות למשק הפלסטיני הניבו לתעשייה הישראלית נאמד בכ-540 מיליון ש"ח, שהם כ-0.6 אחוז מסך הערך המוסף של ענף התעשייה בישראל, (לוח 1, V). סך המשרות בתעשייה שיש לזקוף ישירות למכירות לפלסטינים נאמד בפחות משלושת אלפים משרות (לוח 1, VI). הערך המוסף הנזקף למכירות של ענף החשמל והמים עומד על 461 מיליון ש"ח. סך הערך המוסף הנזקף מהמכירות הישירות של שני ענפים אלו ושל ענפי החקלאות, התחבורה והבנקאות והביטוח לפלסטינים עומד על כ-1.5 מיליארדי ש"ח, שהיוו כ-0.15 אחוז מהתוצר הישראלי בשנת 2008.

יש להדגיש כי אומדנים אלו אינם כוללים מכירות של מוצרים ישראליים באמצעות חברות מסחריות. הם אינם כוללים גם ערך מוסף, שכר ומשרות הקשורים ל"מעגל השני" - נותני שירותים ומוכרי מוצרי ביניים לחברות המוכרות לרשות הפלסטינית. ואולם, אף אם התרומה של המכירות הישראליות לשוק הפלסטיני לתעסוקה בישראל כפולה מאומדנים אלו, חשיבותן לתוצר ולתעסוקה של המשק הישראלי בכללו אינה רבה. אף על פי כן יש להביא בחשבון שירידה של היקף המכירות האלה עלולה להשפיע לשלילה על חברות תעשייה מסורתית בענפי המזון, המשקאות, העץ והחשמל, וכן על חברות אנרגיה. בפרט, צפויות להיפגע חברות המתמחות בשוק הפלסטיני.

לוח 1: מכירות מדווחות לרשות הפלסטינית על פי ענף כלכלי (2008)

מכירות לרשות הפלסטינית	כמות (מיליוני ש"ח)	האחוז מסך	סך הפדיון הענפי (מיליוני ש"ח)	שיעור המכירות לרש"פ מהפדיון הענפי	זקיפה למכירות לרש"פ	
					הערך המוסף (מיליוני ש"ח)	המשורות
(ו)	(ii)		(iii)	(iv)	(v)	(vi)
סך הסחורות	10,860.4	90.4%	35,410	1.1%	165.08	
מזה: חקלאות (1)	403.6	3.4%				
תעשייה (2)	1,836.3	15.3%	356,634	0.5%	538.98	2,787
מזה: מוצרי מזון	785.3	6.5%	49,961	1.57%	197.17	1,239
משקאות ומוצרי טבק	137.8	1.1%	7,483	1.84%	73.74	203
עץ ומוצרי (פרט לרהיטים)	53.5	0.4%	2,487	2.15%	16.27	129
נייר והוצל"א	174.1	1.4%	17,234	1.01%	62.94	357
כימיקלים ומוצריהם וזיקוק נפט	200.7	1.7%	96,895	0.21%	51.13	75
מוצרי פלסטיק וגומי	104.8	0.9%	17,109	0.61%	32.49	144
מוצרים מינרליים אל-מתכתיים	47.4	0.4%	9,689	0.49%	12.69	59
מתכת בסיסית	65.7	0.5%	8,256	0.80%	12.68	51
מוצרי מתכת	96.8	0.8%	21,913	0.44%	36.91	228
חשמל ומים	1,421.2	11.8%	29,465	4.8%	461.90	
רכב משומש	192.6	1.6%				
מסחר (2)	7,006.7	58.3%	429,795	1.6%		
מזה: דלקים (3)	2,410.0	20.1%				
מסחר ללא דלקים	4,596.7	38.3%				
סך שירותים	1,149.1	9.6%	105,521	0.1%		
מזה: בינוי	156.8	1.3%				
תחבורה ותקשורת	513.4	4.3%	108,667	0.5%	209.99	
בנקאות וביטוח	270.3	2.3%	28,426	1.0%	130.27	
מיחשוב, השכרה	184.9	1.5%	55,174	0.3%		
סך כללי (ללא יהלומים)	12,009.5	100.0%	1,343,993	0.9%		

המקורות: נתוני המכירות לרש"פ: עיבודי הלמ"ס לנתוני המע"מ; מקדמי ערך מוסף ענפיים: הלמ"ס אגף החשבונאות הלאומית; מקדמי הערך המוסף, והתפוקה למשרה בתעשייה: סקר התעשייה (2006).

הערות:

- נתוני הפדיון והמכירות לרשות הפלסטינית מבוססים על דיווחים למע"מ על פי הסיווג הענפי של החברה המוכרת. על כן אמינות האומדן לענף החקלאות בו אין גובים מע"מ מוגבלת.
- מכירות של מוצרי תעשייה ישראליים באמצעות חברות מסחריות (ענפים 50-53) אינם נכללים באומדן של מכירות התעשייה הישראלית.
- נתוני מכירות הדלקים מבוססים על דו"חות שנתיים של חברת פז ושל חברת "דור אנרגיה" לשנת 2008. על פי נתוני הלמ"ס הפלסטינית מכירות הדלקים והמוצרים המינרליים היו כפולות ועמדו על 5.2 מיליארד ש"ח.